

КАР'ЄРА ЖІНКИ - ЦЕ ПІДТРИМУВАТИ КАР'ЄРУ ЧОЛОВІКА?

Невід'ємною складовою демократичного світогляду вважається гендерна культура, дотримання принципу рівної і рівноцінної громадянської гідності кожної людини, незалежно від статі, забезпечення і

дотримання умов вільного вибору, взаємоповаги, взаємопідтримки, розвитку особистості та самореалізації як чоловіків, так і жінок. У межах андроцентричної та патріархальної культури перевага надається чоловікам. Насамперед це стосується сфери професійної зайнятості, можливостей самореалізуватися різними шляхами, серед яких чільне місце посідає кар'єрне просування сходами бюрократичного, професійного чи фінансового успіху. Традиційним, глибоко закоріненим в історії є гендерний стереотип, за яким навіть працююча освічена, але заміжня жінка є насамперед дружиною і матір'ю, що повинна допомагати чоловіку, нерідко зневажаючи власні прагнення до самореалізації та професійного успіху, відмовляючись від реальних кар'єрних можливостей.

На чиєму ж боці громадська думка: дружини, що прагне зробити кар'єру, чи дружини, для якої важливішою за власну є кар'єра її чоловіка? Скористаємося даними репрезентативних опитувань "Громадська думка населення України про демократію", прове-

дених у 2000 та 2005 роках Київським міжнародним інститутом соціології в рамках спільного канадсько-українського проєкту "Демократична освіта". Авторка цих рядків підготувала блок питань гендерного плану для цього опитування. Опитано було по 1600 осіб, помилка вибірки 2.5%.

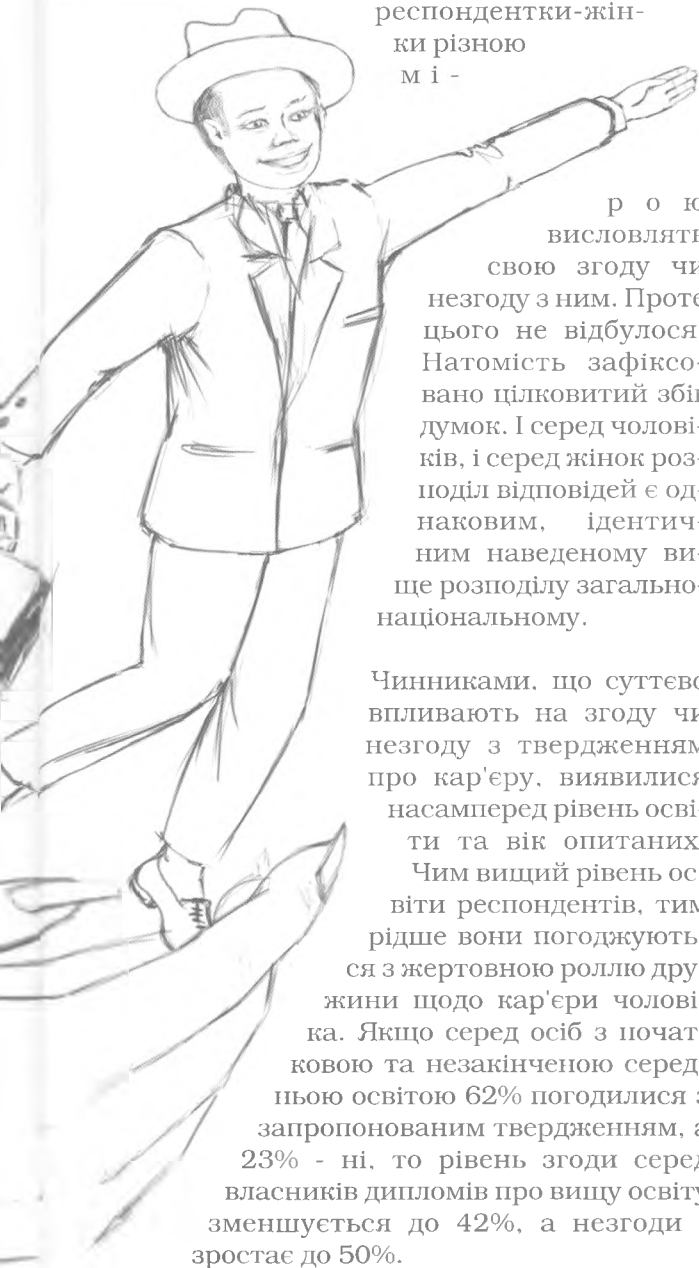
Відповідь на поставлене запитання криється за згодою чи незгодою респондентів з наступним твердженням: "Для дружини важливіше підтримувати кар'єру чоловіка, ніж робити свою власну". У 2000 р. загальний розподіл думок виявився таким: 51% опитаних в основному згодні і

з цим твердженням, 37% - в основному не згодні, 12% - не можуть дати однозначної відповіді.

Саме твердження містить

думку про переважне право чоловіка на кар'єрну самореалізацію та зневагу жінок до власної кар'єри. Здавалось би, що респонденти-чоловіки та респондентки-жінки різною мі-

р о ю висловлять свою згоду чи незгоду з ним. Проте цього не відбулося. Натомість зафіксовано цілковитий збіг думок. І серед чоловіків, і серед жінок розподіл відповідей є однаковим, ідентичним наведеному вище розподілу загальнонаціональному.

Чинниками, що суттєво впливають на згоду чи незгоду з твердженням про кар'єру, виявилися насамперед рівень освіти та вік опитаних.

Чим вищий рівень освіти респондентів, тим рідше вони погоджуються з жертвовною роллю дружини щодо кар'єри чоловіка. Якщо серед осіб з початковою та незакінченою середньою освітою 62% погодилися з запропонованим твердженням, а 23% - ні, то рівень згоди серед власників дипломів про вищу освіту зменшується до 42%, а незгоди - зростає до 50%.

Уявлення молодого покоління громадян, які тільки розпочали свою трудову і, можливо, сімейну історію, є найдемократичнішими, найменш упередженими щодо кар'єрної самореалізації дружин. Це стосується і чоловіків, і жінок, але останніх більшою мірою. Їм частіше притаманне переконання в недоцільності вважати кар'єру чоловіка важливі-

шою, аніж власну. Розподіл відповідей жінок п'яти вікових категорій демонструє практично обернено пропорційну залежність між віком жінок та згодою про більш важливу кар'єру чоловіка.

Серед жінок наймолодшої вікової категорії від 18 до 29 років більше половини (55%) не погоджують жертвувати власною кар'єрою заради кар'єри чоловіка. Згодних серед них лише 35% на відміну від усіх інших старших вікових категорій, де від 50 до 58% жінок погоджуються з тим, що важливіше підтримувати кар'єру чоловіка.

У ставленні до кар'єрних намірів дружин та їхніх чоловіків українських громадян наприкінці ХХ століття можна порівняти з мешканцями США кінця 70-х рр., бо, як пише Майкл Кімел, у 1977 р. більш як половина опитаних погоджувалися із твердженням, що "для дружини важливіше сприяти кар'єрі чоловіка, аніж дбати про свою власну". Проте вже на момент 1985 р. трохи більше однієї третини (36%) погоджувалися із цим твердженням, а у 1991 р. цей показник становив 29%. На сьогодні кількість таких респондентів наближається до однієї чверті (М.С.Кімел, Гендероване суспільство, с. 183).

Сподівання на те, що в українському суспільстві з часом також відбудуться подібні зміни стереотипних уявлень давали відповіді молодого покоління громадян, які тільки розпочали свою трудову і, можливо, сімейну історію, і які є найдемократичнішими, найменш упередженими щодо кар'єрної самореалізації дружин. Це стосується і чоловіків, і жінок, але останніх більшою мірою. Приємно констатувати, що подібні сподівання виправдовуються. За результатами повторного опитування у 2005 р. виявилось, що частки згодних і незгодних з більшою важливістю для дружини підтримувати кар'єру чоловіка зрівнялися - по 44% відповідно, прихильники меншоважливого значення власних кар'єр жінок уже не переважають.

Проте більш суттєвим є зафіксований у повторному дослідженні факт статис-

тично значущої відмінності між відповідями чоловіків та жінок. Згоду з наведеним твердженням висловили 49% чоловіків та 39% жінок загалом, а незгоду - 37% та 50% відповідно. Отже, наразі вже половина українських жінок не погоджується з більшою важливістю підтримувати кар'єру чоловіка, аніж робити власну. Віковою категорією, де такі погляди найпоширеніші, виявилася не наймолодша, а наступна категорія жінок віком 30-39 років. Серед них 64% не згодні нехтувати власною кар'єрою заради кар'єри чоловіка. Кількість таких респонденток серед наймолодших (18-29 років) також зросла до 59%.

Отже, ознаки гендерної культури як надання однакової важливості кар'єрній са-

морезалізації і чоловіка, і дружини все ще не мають масового характеру серед дорослого населення України загалом, проте соціологічні дослідження фіксують досить швидкі зрушення, що вселяє впевненість на поступову зміну оцінки важливості кар'єрної самореалізації як чоловіків, так і жінок у громадській думці та повсякденній практиці.

Світлана Оксамитна
завідувачка кафедри соціології
Національного університету
"Києво-Могилянська академія"

Женщина - мужчина - общество

КАРЬЕРА ЖЕНЩИНЫ - ЭТО ПОДДЕРЖИВАЕТ КАРЬЕРУ МУЖЧИНЫ ?

Неотъемлемой составной демократического мировоззрения считается гендерная культура, соблюдение принципов равного и равноценного гражданского достоинства каждого человека, независимо от пола; обеспечение и соблюдение условий свободного выбора, взаимоуважения, взаимоподдержки, развития личности и самореализации как мужчин, так и женщин. В андроцентричной и патриархальной культуре преимущество предоставляется мужчинам. Прежде всего, это касается сферы профессиональной занятости, возможностей самореализоваться разными способами, среди которых главное место занимает карьерное продвижение по ступенькам бюрократического, профессионального или финансового успеха. Традиционным, глубоко укоренившимся в истории, является гендерный стереотип, согласно которому даже работающая образованная, но замужняя женщина остается, прежде всего, женой и матерью, которая должна помогать мужчине, нередко пренебрегая собственными стремлениями к самореализации и профессиональному успеху, отказываясь от реальных карьерных возможностей.

На чьей же стороне общественное мнение: жены, которая стремится сделать карьеру, или жены, для которой важнее собственной является карьера ее мужа? Воспользуемся данными репрезентативных опросов "Общественное мнение населения Украины о демократии", проведенных в 2000 и 2005 годах Киевским международным институтом социологии в рамках канадско-украинского проекта "Демократическое образование". Автор этих строк разрабатывала блок вопросов гендерного плана для этого исследования. Опрошено было 1600 лиц, ошибка выборки составляет 2.5%. Респонденты должны были согласиться или не согласиться со следующим утверждением: "Для жены важнее поддерживать карьеру мужа, чем делать собственную". В 2000 году мнения разделились таким образом: 51% опрошенных в основном согласны были с этим утверждением, 37% - в основном не согласны, 12% - не могли дать однозначный ответ.

Само по себе утверждение содержит мысль о преобладающем праве мужчин на карьерную самореализацию и пренебреже-

